

ЛЕМ.фм+

ПАНРУСИНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК № 12 06.06-12.06.2016

WWW.LEM.FM

Уж 5 років натігання :)

4

5 років ЛЕМ.фм,
25 років реактивації
Руской Бурсы

10

hsghsghsf

12

ddjgidg

Зміст

24

Ma de il ipitatas

Pratassim et alignament, sanim
etum, ut dus nullantibus, aut
eicatio int aceat volupta quiam,
quae volorios est quunt quam
remporporaes poratur eptatur
magnis sin res reium fugitetAsterit,
nonius. Ifecons vastrunc ortifer
iverbis, consignatam ti ina,

Рекомендуємо //

4

Петровцій буде мати
пам'ятник в ріднім селі

6

Оціна з лемківського
на свідоцтві серед оцін
обов'язкових едуа-
ційних предметів

7

Русини Мадярьска при-
помянули собі Ференца
Ракоція II

8

Іван Міклош і Лешек
Бальцерович експертами
на Україні

10

Іріна Гарді-Ковачевіч
оцінена літературно
премійов

14

В «Бєщаді» про Туряньск
і Репедь

16

Димитрій Поп дожив ся
округлого юбілею

20

101 років тому в Талер-
гофі...

22

Красокорчулярь

24

В найблизшым тыжни

26

Скоропис

Редакция:

Шефредактор:
Демко Трохановскій,
технічний редактор:
Наталія Малецка-Новак,
члены редакції:
Богдан Гамбаль,
Севериян Косовскій,
Петро Медвідь,
Павел Малецкій.

Редакция

Кед мі памят даяких фиглів не робит, даде з шіст років тому назад гостил ем в Кракові. Кед дальше моя памят не фиглює, было то при нагоді награня платні Сусанны, при котрій мал ем чест дакус помагати. Товды же, кед з мойом памятю добрі, а правильно рахуючы мусіл то быти 2010 рік, дознал ем ся, што якысий Ґамбаль – хлоп, котрого-м на тамтот ден знал такой лем з виджыня, буде робил лемківске радийо.

На знимці шефредактор тыжденника
Демко Трохановскій.

Тото, по правді, ани не докінця так было, як пишу. Вечером, по студийных награнях, был вкінці час, жебы спокійно сісти з моім давным камаратом, Павлом Малецьким (днес шефом Руской Бурси), котрий, з причины думок о правдивым лемківським радийо і емоций з тым звязаных, може ся покус выґадал о справах, што не были ішчы для моіх ух, і вырюк дашто таке, што може было ішчы в сфері мрий, а напевно не конкретно накрисленого пляну, же лемківске радийо мало бы неодола зачати высылати. Я, хоц постерігам свою особу і свій підхід до жытя радше в оптимістичных кольорах, задумал ем ся над том тайном інформаційом і, як ся мі здає, мал ем одречы дашто в роді – ідея пречудова, але не вірю, жебы ся позитивно довершыла.

Чом ем товды не повірил в якысого хлопа, Богдана Ґамбаля, котрого-м на тамтот ден знал такой лем з вид-

жыня – ани не знам. Не міг ем сой уявити, же по долгых роках нашого феніксового ставаня, одвічної борбы з тыма, што каждый ден бесідуют, же нас николи не было і неє, перманентного понижаня і ограничаня лемківской/русиńskiej культуры, часто през нас самых, лем до співочо-танцювальных пописів, так скоро могли бы сме дійти до того моменту нашого розвитку, жебы ден-по-ден мати змогу чути русиньску музику і русиньскій язык в интернеті в виді правдивого НАШОГО радия. Доднес мі того выпомінают, же ем одраз, як апостол Тома, не повірил, але «вкінці сме ся дочекали» (як чуеме в єдным з радийовых джінґлів) – 1. червця/юнія 2011 рока вызвучал перший интернетовий сигнал радия ЛЕМ.фм. Старт. Пішло. Тільки што минуло 5 років од моменту, коли рушыли колеса проєкту, котрий днес зовеми не лем радийом, а медияльном ґрупом ЛЕМ.фм, бо горды сме з того, же при Стоваришыню Руска Бурса в Ґорлицях, під покровом котрого проходить наша діяльність, ведеме тіж і портал, фурт здобывающий новы просторы і новых интернавтів, і панрусиньскій тыжденник ЛЕМ.фм+, якік тепер читате.

Не тяжко было ся додумати, же лемківске радийо, котре творене єст в більшости самама Лемками, выкликало велике заінтересуваня не лем посеред Русинів цілого світа. Лем з той причины, же в попереднім «Скорописі» оголосил ем червец/юній місяцьом любови, не буду ся долго розписувал над тым, же разом з великом кількістю прихыльників, сторонників і наших любителів, початок радия то тіж штоденне призераня ся нам через тых, што бесідуют, же нас неє і не было, і чудуваня ся (дальше ся чудуют), чом польска дер-

жава годна давати на такой проєкт грошы? Декотры ся лем призерают, декотры, взоруючы ся на ЛЕМ.фм, зажадали од державы грошів на свої интернетовы музичны плейлисты, перерываны раз на тыжден (жебы лем аж на тыжден!) пілгодинным проґрамом, шумні называючы свої ініціативы радийом. Сут і такы, што фурт гейтуют вшытко, што бы сме лем не написали, нагнали, передали і пошырили, навет кед бы то была правдива інформація, же каждому даме по сто міліонів. Жытя.

Най псы брешут, мы заєдно ідеме дальше. Назвали сме ся лемківським интернетовым радийом, бо Лемками нас колиси назвали, а мы того прийняли, знаючы при тым, же твориме тот сам русиньскій Нарід од Ужгорода до Щавниці. Ходиме не лем на Пряшів і Гуменне, не лем на Ужгород і Мукачево, не лем на Мадяры, Румунію, Чешску Республику, Сербію і Хорвацію, де жыют Русины. Были сме тіж за великом водом, бесідуючы зо слухачами в Нью Йорку і Маямі. Будеме ходити дальше...

Скоро-м ся залюбил в ЛЕМ.фм, а і ансамблю, котрий од 5 років каждый ден лишат свої домашні обовязкы, іде за респондентами, або сідат за компютером, рыхтуючы проґрамы, ведучы высыланя наживо, творячы, пишучы статі на портал, ци приготавлиуючы панрусиньскій тыжденник. Не о вшыткым думае так само, часто маме ріжны погляды на деякы sprawy, але маме спільну ціль – продолжати тото, што нам передали нашы діды і прадіды.

Дякую Ти, русиньска файто з ЛЕМ.фм. Дякую Ти, Богдане. Дякую Вам вшыткым, што сте фурт стояли при нас! •

Dymek Trochanowski
шефредактор

5 років
ЛЕМ.фм,

25 років
реактивациі
Руской
Бурсы

1 червця мали сме великій праздник. Такої аж трийний! Перший то Медженародний Ден Дітини і хоц то найменше важна подія, то лучыт ся она з ювілейом 5-літя основаня ЛЕМ.фм. Бо можна гев повісти, же є то наша дітина. Наша, то значыт люди, які громадыт ся наоколо Руской Бурсы – організації, хыжы, символю.

Руска Бурса была основана в 1908 році, але по выкликаний історієм долгій перерві в істнуваню, ей діяльніст была взновлена 1. червця/юнія 1991 рока – рівно 25 років назад.

В звязку з тым, святкуєме днес аж два ювілеї! На жаль, окремо, але за то по цілым світі – в Горлицях, в Пряшові, в Кракові, в Варшаві, в Лігници, во Вроцлаві і на всякій інчій чужині, де нас розшмарило.

Таки шумны ювілеї потрібуют єднак стрічы і ритуального одпразднуваня. Зато запрашаєме 18. червця/юнія до Руской Бурсы, де зрыхтуєме дашто для тіла і для духа. Надієме ся на родинну і приятельську атмосферу, в котрій з сатисфакційом підсумуєме минуле.

Першом ведучом были пані Ольга Каня. Веце з історії Бурсы можна прочытати в Річниках РБ і на сайті lem.fm/ruskabursa. Там тіж написане про просторы нашої діяльності і активності. Але тото, што робиме, видно не лем наштоден, але пару раз на ден – і тото рахую за бодай найбільший хосен.

Група ЛЕМ.фм то не лем радийо, выдумане і основане Богданом Гамбальом, якій был тіж долголітнім ведучым РБ. ЛЕМ.фм то днес єден з каменів, на яких побудувана лемківська достоменніст і культура.

Дякую вшыткым, які трудят ся про лемківскій нарід – а особливо Бурсакам. Дякую нам прихильным і тым, які спомагают нашу присутніст. Вірю, же 18. червця/юнія буде час пізнити щестливим оком на тото, што уж зроблене, а і на тото, што іщы ніт. ●

**Желам нашым днешнім Ювіларям
Многих і Благых Літ!**

Павел Малецькій

paulo@lem.fm

Руску Бурсу 25 років тому покликали:

- Анна Гамбаль,
- Анна Перегрим,
- Антоніна Коцур,
- Богдан Гамбаль,
- Ігор Горошак,
- Ірена Квока,
- Мариюш Габуря,
- Мелянія Клинковска,
- Миколай Падухович,
- Михал Коцур,
- Мирослава Хомяк,
- Ольга Каня,
- Олена Дуць-Файфер,
- Павел Стафиняк,
- Юлія Прокопчак,
- Йоан Квока.

ЛЕМ.fm

В Братіславі засідали МЕНШЫНЫ

Як інформоваў Округлы стіл Русинів Словеньска його председа Мілан Піліп, вчера, 30-го мая 2016-го року, у Братіславі засідаў Выбор про народностны меншыны і етнічны групы Рады влады Словацкой республікі. Выбор першыраз засідаў з новым уповномоченым про народностны меншыны і етнічны групы Ласлом Буковскым. За русиньску народностну меншыну у выборі суть Мілан Піліп і Ян Липиньскый.

«Кідьже іде о контроверзный документ, котрый має намагу пояснити, же Русины не існують і їх язык є лем діалектом, наведе іде о документ, котрый був выданий в рамках конференції»»

Выбор знова проїднав вже схвалений Акчный план, котрый бы мав забезпечити реалізацію Цілодержавной охорони і підпоры людських прав у Словацькій републіці. Тот план, в котрім є залучена і аналіза легіслативы, яка односить ся ку народностным меншынам (Словацька републіка не має доднесь народностный закон), є затля лем на папери. Выбор підпорив Ласла Буковского коло пересаджованя далшой реалізації того плану. Так само была на засіданю схвалена Інформація о позиції і правах членів народностных меншын за рік 2015.

На засіданю був участный і штатный тайомник Міністерства школьства, науки, досліджіня і шпорту Словацькой републіки Петро Крайняк. Крайняк выбор інформовав о зміні школьського закона, котра є напрямлена до того, жебы ся забранило занику малокласных школ од школьського рока 2016/2017. Тым ся забранить і зникнутю веще як 20 школ, в котрых є навчалный язык мадярський і русинський. Малокласны школы будуть годны фунґовати і дале, аж до векшой новелізації школьського закона, котра ся приготовлює.

Мілан Піліп членів выбору на засіданю інформовав і о заключінях із

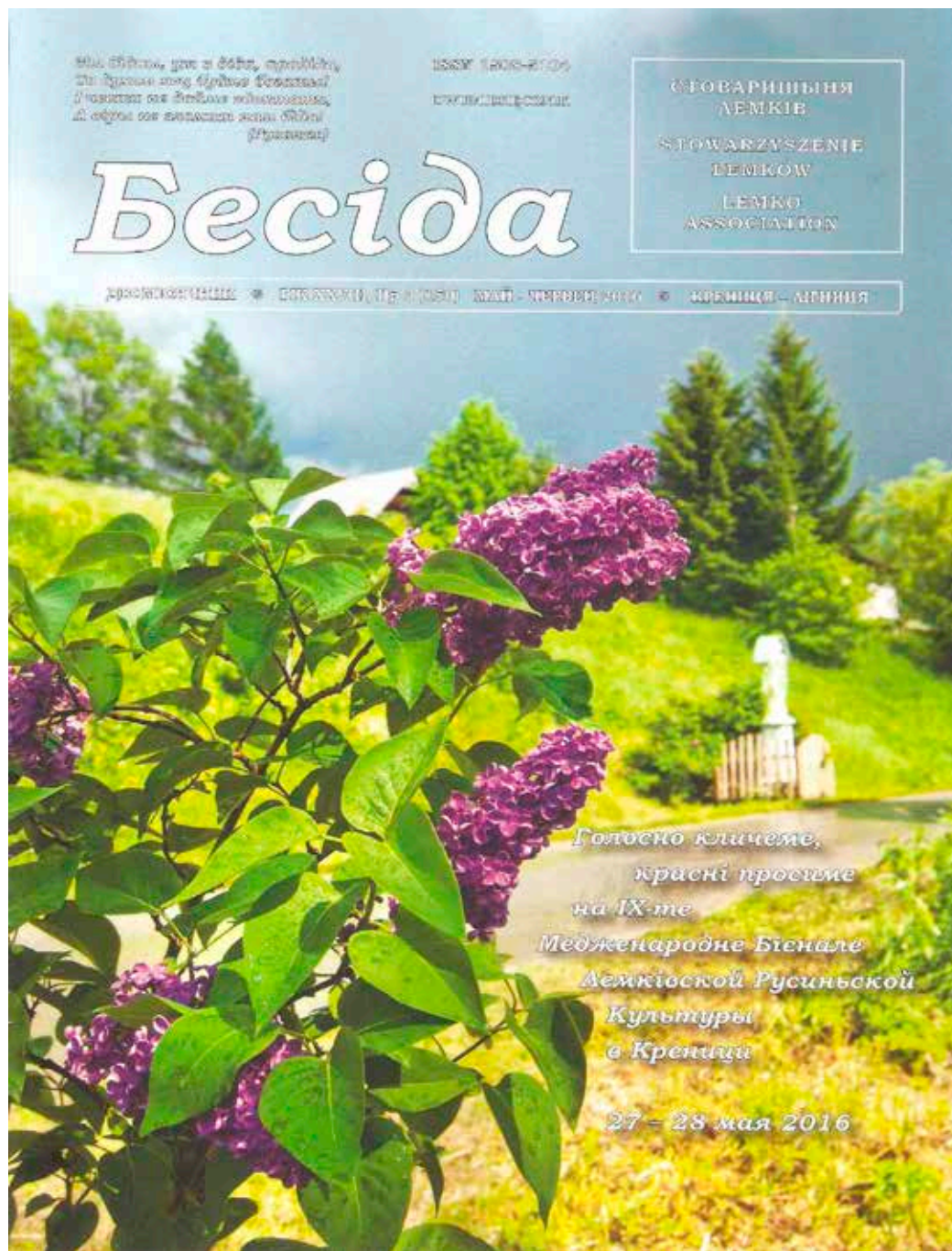
конференції, котра была організована Словацьким народным музейом – Музейом української культури в днях 8-го аж 9-го априля 2016-го року під назвов Українці в історії і культурі Карпат. О тых заключінях найперше інформовав наш портал в статі **Свята інквізіція**.

Кідьже іде о контроверзный документ, котрый має намагу пояснити, же Русины не існують і їх язык є лем діалектом, наведе іде о документ, котрый був выданий в рамках конференції, котрой головным організатором была державна інституція, Округлый стіл Русинів Словеньска дав собі выготовити судный переклад того документу, із котрого обсягом были членове выбору і уповномочений про народностны меншыны і етнічны групи познакомлены на споминанім засіданю.

Представителька Міністерства культури Словацькой републіки, котра была участна на засіданю, конштатовала, же іде о важну справу і пропонувала, жебы ку даній проблематіці было зорганізоване стрітнутя на Міністерстві, жебы пояснити тоту ситуацію. О участь на стрічі проявив інтерес і уповномочений Ласло Буковскі, котрый хоче, жебы його уряд мав на тій стрічі своє заступліня. ●

На знімці окладінка найновшого
номеру часопису «Бесіда»

Севериян Косовскій

seweryjan@lem.fm

Доступний єст найновший номер часопису «Бесіда»
(но. 3 (150), май-червец 2016), а в ним до прочытання м.ін.:

- Богдан Ґамбаль, Акция Вісла;
- Наталія Малецка-Новак, Президент Анджей Дуда стрітил ся з представниками нацийональных меншын;
- Севериян Косовскій, Молодий Лемко фіналістом загальнопольской геоґрафічної олімпіады;
- Наталія Малецка-Новак, Магурич зачынат од Лемковины;

» Даміан Трохановскій, *Новы власти Руской Бурсы*;
 » Валерій Падяк, *Перестало битися серце поета Володимира Танчинця*;
 » Даміан Трохановскій, *Реляция з II Надзвычайного Конгресу СЛ*;
 » Петро Трохановскій, *Вислиця – тrefна істория?*

Окрем вымінених горі статей, в найновшым номері часопису Товаришшыня Лемків «Бесіда» найдете допис проф. Олены Дуць-Файфер про приближаючу ся рекрутацию на лемківску філологію, ведену Педагогічним Університетом в Кракові. Далє находит ся продолжыня драмы будителя Русинів Александра Духновича пн. *Добродійніст горує над богатством*. То уж послідня част печатана на сторонах «Бесіды». *Выдавничя полицка* приносить нам передрук з газеты «Народны Новинкы». Є то допис пн. *По 20 роках кодифікації русиньского языка вышла цінна монографія Граматіка русиньского языка*, підписаний за Інститут русиньского языка і культуры Пряшівского Університету через Доц. ПгДр. Васля Ябура, к.ф.н., доц. ПгДр. Анну Плішкову, ПгД., та ПгДр. Кветославу Копорову, ПгД. В тым місци можеме прочытати слова шефредактора «Бесіды» – Петра Трохановского, котрий пише про проблемы новой версії кодифікації і неприниманя ей через декотрых Русинів з Пряшівщыны, што видно м.ін. в правописі тыжденника Русиньской Оброды на Словації, газеті «ІнфоРусин». •

Двомісячник «Бесіда» то часопис Головного Заряду Товаришшыня Лемків, выходит од 1989 рока, посвячений єст збережыню історії, культуры і языка Лемків, інформуючий о жыттю нашой і братніх нам соспільности, плекаючий вірні надії прадідів і вітців.

«Бесіду» мож почитати в бібліотеці Руской Бурсы в Горлицях, котра отворена єст в каждый понедільок в годинах 14.00-18.00, або по індивідуальным догваріню в інчым терміні. Газета є тіж доступна в локальных Клубках Товаришшыня Лемків в Польщы.

УЖ ЄСТ
 НОВИЙ НОМЕР
 ЧАСОПISY «БЕСІДА»

Труд Ольги Прокоп доцінений

«Ольга Прокоп вродила ся 6. вересня/септембра 1940 р. в селі Крива недалеко Хусту, в родині Кірила Прокопа – русиньского діяча і посла до парляменту першой Чехословацкой Республики. За свою прорусиньску і проправославну діяльність был він осуджений [...] вязнений»

27 мая т.р., вчас IX Бієнале Лемківской/Русиньской Культуры в Креници, Ольга Прокоп з Чынадієва на Підкарпатській Руси была оголошена лавреатком премії ім. Василя Турока-Гетеша за 2016 р. Як написал Штефан Лявинец, председатель Світової Рады Русинів, оцініня єст за досягнуты визначны результаты при розвитку, популяризації і презентації русиньской культуры во вшыткых ей аспектах.

Ольга Прокоп вродила ся 6. вересня/септембра 1940 р. в селі Крива недалеко Хусту, в родині Кірила Прокопа – русиньского діяча і посла до парляменту першой Чехословацкой Республики. За свою прорусиньску

і проправославну діяльність был він осуджений в другым мараморошско-сігетскым процесі, а по завлащю Підкарпатской Руси Совітскым Союзом был вязнений совітскыма влястями.

Нагороджена Ольга Прокоп єст професийном культурном і долголітньом соспільном діячком, та учительком молодых ґенерацій в селі Чынадієво. Роками вчыла русиньского языка і культуры в недільных школах, організуваных Штефаном Чепом на обшыри Підкарпатской Руси, спілосновала і спілпрацувала з чысленныма музычныма ґрупами. В своїх діянях консеквентно дає притиск не лем на артистичны, але і патріотично-выхо-

На замітках Ольга
Прокоп разом
з членами ансамблю
«Бабчина співаночка»,
фот. Богдан Ґамбаль .

важчі аспекти і такий же зміст творчості. Сама співала в групах – «Чынадіївка», «Бабчина співаночка» і в тріо «Червена ружа». Радо їздит з концертами по цілій Карпатській Русі.

В 2015 р. торжествувала доведна з Лемками Ден Русинів на Лемковині, а їй ансамбль прикрасил співом і русиньском поезиєм того свято. Ольга Прокоп єст автороком книжок «Летіла бы-м на край світа» і «Ластовочко, десь была?». Група «Червена ружа», в котрій разом з лавреатком співат Ліля Немеш, остатньо награла свою другу платню з русиньським репертуаром. ●

IX Меджнародне Бієнале Лемківської/Русинької Культури в Крениці – 27.28.05.2016, фото: Петро Басалыга

Літня школа семьй раз одкрыта

Петро Медвідь
petro@lem.fm

В неділю 5-го юна 2016 р. ся святочно одкрыв вже 7-мый річник Studium Carpato-Ruthenorum. Міджінародна літня школа русиньского языка і културы Studium Carpato-Ruthenorum 2016 офіціално одкрыла ся о 17.00 год. в пряшівскім пензіоні Átrium святочнов рецепційов з културным програмом, котра была одкрыта про верейность, і в рамках котрой выступала Анна Сервіцька з музиков Дрібна.

Єдина у світі

Міджінародна літня школа русиньского языка і културы Studium Carpato-Ruthenorum 2016 є організована Інститутом русиньского языка і културы Пряшівской універзіты. Пряшівска універзіта в Пряшові є єдинов універзітов у Словацькій републіці, котра реалізує навчання акредітованого бакаларьского, магістерьского і докторьского штудійного програму русиньскій язык і література, гестором котрого є Інститут русиньского языка і културы. Вдяка його 3-тыжденному едукачному проекту Studium Carpato-Ruthenorum – Міджінародна літня школа русиньского языка і културы Пряшівска універзіта є сучасно єдинов універзітов на світі, котра зареаговала на интерес о таку форму навчання русиньского языка з боку домашніх і заграничньх адептів.

Лекторы зо Словації і загранича

Міджінародна літня школа русиньского языка і културы Studium Carpato-Ruthenorum буде мати як все лекторів зо Словації і зо загранича.

Курз історії Карпатських Русинів будуть вести Проф. Др. Павел Роберт Магочій, Торонтська

Studium Carpatho-Ruthenorum 2016

«Пряшівська універзіта в Пряшові є єдинов універзітов у Словацькій републіці, котра реалізує навчання акредітованого бакаларьского, магістерьского і докторьского штудійного програму русиньскый язык і література, ґестором котрого є Інштїтут русиньского языка і културы»

універзіта, Канада і Мґр. Валерій Падяк, к. н., Научный центр карпатістики в Ужгороді, Україна.

Курз русиньского языка тот рік поведуть Асїст. проф. Др. Елена Будовская, Джорджтавньска штатна універзіта), Вошінґтон, D. C., США, ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., Пряшівска універзіта, Словакія, Мґр. Марек Ґай, екстерный сполупрацовник Інштїтуту русиньского языка і културы Пряшівской універзіты, Словакія.

Мінікурз русиньской етнографії буде проходити під веджіньом Асїст. проф. Др. Елены Будовской, і проф. ПгДр. Микола Мушинкы, др. н., екстерного сполупрацовника Інштїтуту русиньского языка і културы Пряшівской універзіты.

Події про верейность

Вже традично почас літньої школы проходят і події, котры суть одкрыты про верейность. Окрім святочного одкрытя школы будуть і далшы три події, на котрых може брати участь шырока публіка.

У віторок 14-го юна 2016-го року в Словацькім народнім музею – Музею русиньской културы в Пряшові буде од 17.30 год. проходити презентація русиньской анґліцькой приповідковой

книжки Михайла Гирияка В сімдесятий сімій країні. О книжці ся веце можете дізнати в нашій статі на lem.fm.

23-го юна можете іти на Літературный вечур під назвов Смутный клавн, віршы і ґітары, або русиньска поезія дакус іншак, котрый зачинать о 19.00 год. на Великій сцені Театру Александра Духновіча в Пряшові. В програмі зазвучать віршы русиньских авторів Штефана Сухого, Юрка Харитуна, Валерія Купкы, Владіслава Сивого, Кветы Мороховічовой-Цвик і Данієлы Капральной. О музику і спів ся постарать Владіслав Сивый і Томаш Сивый. Декламовати будуть акторы Театру Александра Духновіча в Пряшові Ігор Латта, Людмила Козменкова, Зузана Ковалчікова, Ладіслав Ладомирjak. Сценарь і режію приготвила Яна Трущїньска-Сива.

Про верейность буде одкрыте о святочне передаваня цертіфікатів о абсолваню літньої школы повязане із офіціальным закінчїньом школы. Тото одбуде ся о день пізніше, 24-го юна, в пензіоні Átrium од 18.00 год. І на тот вечур є приготовлений і културный програм. ●

MUZYKA ZAKŁĘTA W DREWNIE

10.
edycja
Festiwalu
na Szlaku
Architektury
Drewnianej
w Małopolsce

W
S
T
Ę
P

W
O
L
N
Y

- 1) **12.06.2016, godz. 18:00, Wygiełzów** – Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygiełzowie i Zamek Lipowiec (Amfiteatr na terenie skansenu)
Gościnnie Artyści Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina i Festiwalu KOLORY POLSKI
Grohman Orchestra - "Podróże walcem i na koniach"
- 2) **19.06.2016, godz. 19:00, Lachowice** – kościół pw. św. św. Piotra i Pawła
Octava Ensemble - "Vox Orbis"
- 3) **26.06.2016, godz. 18:00, Grabie** – kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny
Jaga Wrońska (śpiew), **Jarosław Hanik** (piano), **Kozimierz Madej** (słowa) - "Święci polscy w pieśni"
- 4) **3.07.2016, godz. 19:00, Dobroń** (woj. łódzkie) – kościół pw. św. Wojciecha
gościnny udział w Festiwalu KOLORY POLSKI
Dorota Imielowska (wiolonczela), **Łukasz Pawlikowski** (wiolonczela), **Roman Ślęzyk** (kontrabas), **Konrad Ligas** (akordeon), **Radosław Krzyżowski** (słowa) - "Ile ważnego w tym co nieważne"
- 5) **3.07.2016, godz. 16:00, Wilkowisko** – kościół pw. św. Katarzyny
Anna Śliwa (fidel, pochette, viola d'amore, lira da braccio, skrzypce barokowe)
Aleksander Tomczyk (flety, gamsorny, kornamuz, tamburo militare, darabuka, bendir)
Mateusz Kowalski (viole da gamba: sopranowa, tenorowa i basowa)
"Instrumenty z duszą"
- 6) **10.07.2016, godz. 17:00, Łętownia** – kościół pw. św. św. Szymona i Judy Tadeusza
Kwintet dęty drewniany - "Koncert kameralny"
- 7) **17.07.2016, godz. 18:00, Dębno Podhalańskie** – kościół pw. św. Michała Archanioła (UNESCO)
Joanna Radziszewska – sopran, **Anna Wiktoria Swoboda** – lutnia
"Miłość niebiańska i miłość ziemna - barokowe arcydzieła na sopran i lutnię"
- 8) **24.07.2016, godz. 17:00, Sękowa** – kościół pw. św. św. Filipa i Jakuba (UNESCO)
Profesor Elżbieta Stefańska, Mariko Kato (klawesyn), **Tomasz Potaczek** (flet)
"Klawesyn - solo i w duecie"
- 9) **7.08.2016, godz. 19:00, Zakopane** – Harenda – kościół pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty
Rozalia Kierc – recital fortepianowy - "...między granicami..."
- 10) **7.08.2016, godz. 17:00, Kwiatów** – cerkiew pw. św. Paraskewii (UNESCO)
Państwowa Szkoła Muzyczna II stopnia w Nowym Sączu - "Muzyczne inspiracje"
- 11) **14.08.2016, godz. 18:00, Brunary Wyżne** – cerkiew grekokatolicka św. Michała Archanioła (UNESCO)
Angela Geber, Susanna, Hanka Wójciak - "Siostry"
- 12) **21.08.2016, godz. 18:00, Binarowa** – kościół pw. św. Michała Archanioła (UNESCO)
Apertus Quartet - "Muzyka Ziemi Śbiecanej"
- 13) **28.08.2016, godz. 19:00, Lipnica Murowana** – koncert plenerowy przy kościele pw. św. Leonarda (UNESCO)
Grzegorz Tumaś (wokół, fortepian), **Robert Kubiszyn** (gitara basowa) - "Wieczór sowych piosenek"

Organizator:

Partnerzy:

Partneri medialni:

Współpraca redakcyjna:

Тогорічна «Музыка заклѣта в дереві» і в лемківських храмах

Неодолга,
12. черв-
ця / юна
т.р., зач-
не ся
ювілейна 10. едиция
Фестівалю на Пути
Деревяной Архітек-
туры в Малопольщы
«Музыка заклѣта в де-
реві». Як і в попередніх
роках, будут на ним
і лемківскы акценты.

Фестіваль є ведений в рамках Пути Деревяной Архітектуры, на котрий складат ся 254 деревяных забытковых об'єктів. Но, окрем костелів, скансенів, дворів, або дзвіниць, остали до него вписаны і лемківскы церкви, котры являют ся єдныма з найкрасшых архітектонічних творів материяльной дідовизны Малопольщы.

В календар тогорічної едиції концертів сут вписаны тоты лемківскы храмы, в котрых пройдут поєдны выступы выконавців. На тот рік організаторы заплянували провести концерты в двох лемківських церквах. То вписаны в 2013 році на Листу Світової Спадковины ЮНЕСКО храмы св. Параскевы в Квятони та св. Михала Архангела в Брунарах Выжніх.

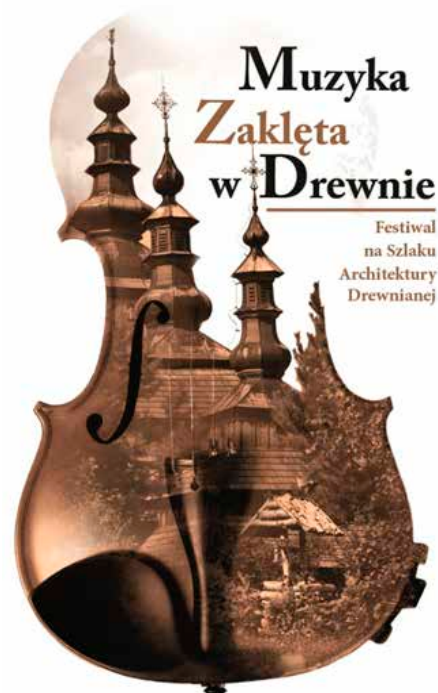
Окрем церкви, в попередніх едициях цікавым елементом лемківской культуры были концерты Сусанны, котра презентувала ся з піснями Петра Мурянкы. Артистка вказувала програм названий наголовком «В шестьох кольорах», што навязує до шестьох языків, в котрых співат – лемківським, українським, російським, церковнославянським, польським та анґлицьким. Сусанна концертувала м.ін. в єдній з найстаршых русиньських церкви на Лемковині – храмі Покровы Пресвятой Бородиці в Рыхвалді і костелі в Бінаровій. Обі святыні находят ся на листі ЮНЕСКО.

«Музыка заклѣта в дереві» то фестіваль, котрий вказує ріжны виды музыки, од традицийных по сучасны. То тіж танцювальны видовиска і сценічны показы. Фестіваль притігат світових артистів, але і тых меньше знаных. Сут на ним вказуваны жанры клясичной, джазовой, ци просто ав-

торской музыки. В тім році на Пути Деревяной Архітектуры буде мож почути звуки фортепіано, клявесину і гушель.

Ювілейну едицию прикрасит вчас одкрытя фестівалю (12.06) выступ артистів Лодзінської Фільгармонії – GROHMAN ORCHESTRA. Концерты, котры пройдут в спомнених лемківських церквах одбудут ся 7. серпня/августа т.р., в Квятони та о тыжден (14.08) в Брунарах.

Сам Пут Деревяной Архітектуры был оснований в 2001 році за ініціативом Малопольского Воевідства. Причислених єст до него 49 церкви, 125 костелів, 30 інчого рода будинків, 23 забудовы, 16 музеїв, та 9 скансенів. ●

Камеры в руки – крутимо фільми о лемківських традициях! Забыткоманія 2016

Тырват друга едиция фільмового конкурсу Забыткоманія організуваного Народовым Інститутом Дідицтва во спілпрацы з Польскым Інститутом Фільмовой Штуки.

Того рока головном темом сут Памятныкы Історіі, зато участныкы маюť нагоду, жебы познати ближе важны місця історіі, які находит ся коло них. Памятник Історіі то єден зо штырьох видів охороны забытків, вымінений в уставі про захороніня забытків та опікы над забытками з 2003 р. Званьом тым окрислят ся объект о выдатным значыню для культуры Польщы. Рангу звания підкрислят факт, же єст оно признаване Президентом Польщы.

На знімці церков Покровы Божой Матери в Ганчовій, для якої ведеины сут діяня, жебы церков остала узанан за Помник Історіі, фот. Каміль Палюшек (фб-профіль: Cerkwie Łemkowskiego Beskidu).

До днес виріжнено 60 забытків, які характеризуются особливими прикметами і значінням для культурового дідицтва державы. Серед той елітарной групы найближе Лемковины находят ся напр. копальні соли в Бохні і Велічці, історична забудова міста Кракова, ци замок в Ланцуті. Листа Па-

мятников Історії єст мінцо зріжницювана, найдемо на ній забудовы старых міст, мечеты і мізары, археологічний резерват, паперний млин, водний пут, палацы, паркы, замкы, твердыні, а навет робітничє осіля. На самій Лемковині не находить ся ані єден обєкт, але як заповіл журналістам о. Володислав Канюк вчас вручання нагороди Малопольского Воевідства ім. М. Корнецкого, будут проведены стараня, жебы лемківска церков Покровы Божой Матери з Ганчовы была признана президентом Польщы за Памятник Історії, што было бы престижовым не

лем для лемківского селечка, але і для цілого регіону. Церков в Ганчові была уж спостережена на высокым щаблі – два рокы тому здобыла перше місце в конкурсі, оголошаным міністром культуры і народового дідицтва, пн. Задбаний Забыток в категорії деревяны конструкторы і архітектура. Званя Памятника Історії достало уж вельо сакральных забытків, напр. костел в Ловічу, катедра в Гнезні, Фромборку ци цілы монастырскы забудовы (Ясна Гора, Лежайск, Любін, Жагань і інчы).

Хоц тым разом не мож іщы накрутити конкурсового фільму, або репортажу про дакій лемківській Памятник Історії, то до конкурсу мож тіж зголосити фільм звязаний з нематеріальным дідицтвом, значыт з локальнымы традиция-

ми, обрядами і звыкамы. З том заувагом, же фільм не може быти анімуваний.

В конкурсі можут стартувати гімназисты та ученикы выжегімназияльных шкіл, студенты та абсольвенты фільмовых шкіл. Його цілю єст розвиваня фільмовых пасий та популяризация знаня о забытках і заінтересуваня місцевым культуровым дідицтвом. Конкурс Забыткоманія то м.ін. проба одчаруваня забытків – справління, жебы молодым не асоціювали ся лем як малоінтересуючы, нецікавы і з закуреном історією обєкты.

Фільмы мож присылати до 30. червця/юнія. Дрібниці конкурсу найдете на сайті nid.pl. •

IV Русиньській Фестіваль во Свиднику, фото: фб-фанпейдж Русиньского Фестівалю

6 ЧЕРВЦЯ. НЕДІЛЯ. —

Отримуємо од о. Отто картку з дороги. Видно, не забуват о нас. Почту уж четвертий ден роздають при нашым бараку. На головній почті Пунтіґам затримують посылкы зо спожывными продуктами так долго, же нашы люде отримуют їх зопсутыма. В склепі мож купити шалату і содову воду. Внутрі часовні малюють ікони, приспособляють іконостас. Роман і Євстахій Макары мешкають в нашым бараку. Кріп страшенна, 27° в шкали Реомюра. Численних з терезинців высылають власти до Грацу, на свободу. Днеска дають на сніданя зупу з немытой фізолы, на полуденок комперяну зупу з мясом – як ся гварит – зо старого коня, а на вечерю чысто паскудну зупу неокрісленого смаку і кольору.

8 ЧЕРВЦЯ. — О четвертій пополудни температура зас доходить до 27°. Лысенко уж сам пере свої лахы. В ганґарах стоят аеропляны, взбивають ся горі лем рано і ввечер, през ден зо взгляду на горяч того не роблят. Хтоси з наших роздобыл список забытых і раненых на фронті. Вшиткы презерають го, ци ніт на ним рідных або знаємых.

Хытрий, заєдно люблячий ся хвалити і вічні задоволений зо себе Дизьо М. сідит одітий до кожуха і скаржыт ся на страшну спеку. Хтоси му радит зняти кожух, та отримує одповід, же што без кожуха він обыйти ся не годен, бо тужыл бы за ним, загрыз бы ся на смерт.

Отці Макар, Хыляк і інчы грають в преферанса, другы чытають ґазету або бесідують медже собом.

Першыраз довідали мы ся о смерти двоіх діти о. Ігнатия Мохнацкого з Війковы. Абітуриєнт Теофіль, підозрений о діяня на корыст Росії, повішений 18. січня 1915 рока на рынку в Грибові, а Мария по звірскы забита на улици в Перемышлі 15. вересня 1914 рока. Чысло невинных жертв австрийского террору все ся збільшат.

З Крениці пишут, же вербують дівкы на сестры милосердя австрийского Червеного Креста. Мурянкы, мож речы, преслідують нас, їх всяди в бараку полно. Од 11-ой до 5-ой на уличках лаґру такой не видно люди. Вшиткы лаґерники крыють ся до бараків і лежат такой розоблечены – до той міры горячо. Михал Нестерак іде під кварантанну. Лаґер лишат 35 люди.

9 ЧЕРВЦЯ. — О 12. годині температура доходить до 26°. Кухар присылат з кухні мясо і каже ділити в бараках на порціи. Сварка в кухні з кухарчыком. Жак Дуфанец іде до войска до Санча, днеска виїхало до Грацу коло 20 люди. В нашым бараку находит ся 101 люди. Прибыват транспорт в чыслі 25 люди, з околици Коломыйі. Тимчак каже мі писати протоколы пережыть.

Єден з недавно прибывших интернуваных на звіданя, за што го арештували, одповід, же пожычыл приятельови прокуратора деси коло 18 корон і стрітившы го на улици, просил оддати му долг. Приятель прокуратора мало же не оддал пінязи, але казал го одослати до Талергофу, як небезпечного. Паню Рубінґер взяли за того, же она, будучы ґаздыньом в пароха, бесідувала з о. Левицкым, котрого недавно выпустили з Талергофу.

Теодор Мохнацкий, о. Сенік, Димитрий Вислоцкий, Андрейко (Іван – ПТ), Гнатишакы (окрем Ореста), Машак, Йоанна Дуркот і інчы – ідут на кварантанну, по якій будут высланы до Відня на суд. Розболіл мя зуб, а неє дентисты, його обовязкы выполнят кухар! Вольом-невольом іду гу нему. Він вштурил мі до ґамбы якысе паскудство і каже сой платити за того дві короны.

10 ЧЕРВЦЯ. — Робітники спосеред наших, підганяны нагаями вартowych, працювали цілий ден на спеці. Направляли дороги, носили на плечах од стациі до лаґру дровна, выкопували каміня, або як невільники тягали то возы, то дороговий валец. Тоты нещестны не мають ані цілого одіня, а оддыхнути дають ім лем годину, дві, коли нестерпна спека дає о собі знати і тым, што їх стережут. Іджу отримують барз скупу і зато, кед не мають своїх пінязи, примерають голодом.

Почта приходит несправні, а пакункы з зопсутыма продуктами. Од выходків затігат паскудным смродом.

101 років тому в Талергофі...

11 ЧЕРВЦЯ. — Горячо. Качор находит ся в 7. бараку, а Юречко зо Санча в 19.

Днеска з нашого бараку дижурують в кухні Максимович і Пірог. Кождий в бараку отримує оддільні порцію мяса і порцію зупы. Такій порядок заведено з наказу власти, жебы вкоротити крадіж продуктів через німецьких кухарів.

На кварантанні, де перебуват о. Дикій, появили ся два рої пчіл; зімано їх і поміщено до улив. Вартовы спокійні смотріли, аж і выражали веселіст з той причыны.

Рускы плінны печут дуже ліпший хліб як нашы пекарі – баброшы. В кантині берут: за 10 ґрам брынды 5 гелерів, за головку зопсутой шалаты – 14 гелерів, за вязанку цибулі – 60 гелерів.

Чытают акта судового проводу зо спятя Кмицикевича і Добії – в полюбовным суді, в котрым членами были др Орест Гнатишак, о. Мащак, о. Кісілевскій, др Могыльницькій і др Саноцкій. Отец Жолкевич выїзджат до Лейбніц. Михал Нестерак повідат мі, же вартовы 2-го і 3-го одділу бют наших селян по лицах.

12 ЧЕРВЦЯ. — Кухар «пльомбує» мі зуб. Коло 600 люди, переважні з терезиньского транспорту, берут до робіт. Мешканців трьох бараків – А, Б і Ц (А,В,С) высылают до Гмінден, остає лем Івашкевич. Кажу робити порядкы в нашым бараку; рано выносят постелі, мыют дылины і вікна; роздаю нафталину, як засіб против ушам, пред котрыма ніт спасенія. Власти кажут ставити ся тым, котры служыли в войску а не перекрочнули 42. рока.

Власти о 6. годині позволяють такой сімдесятерым людям іти на цмынтір, де о. Владимир Венґринович служыт панихїду за помершыма. Хор співат під ведіньом Галушкы. Веземе труны єдного руского (в розумліню, з Галичыны – ПТ) вояка і інчых австрійских вояків; тоты остатні труны прикрашены деревяныма крестами. Медже похороненыма находит ся самоубийця, австрійскій вояк; о причыні його самоубийства чысленны ріжні припушчают, та правдива причына незнана. Єдны гварят, же душы проколотых і забитых через него інтернуваных не давали му спати; інчы – не міг він дале смотріти на талергофскє пекло і зато жыти му омерзло, іщы інчы – штоси інче; адже ци не старчыт ту причын?

Скорыстали мы з позволіня выйти за огороджыня лаґру, та проходимє ся по сосновым лісі, де повітря для нас такє добродійне і, підкріплены, вертаме ся через Карльсдорф до лаґру. Першыраз по 10-місячным вязнію ішли мы через штирийскє село коло Талергофу, очывидні під дозором озброєных вояків. Хліб vydано нам два дни наперед. Григорийови Ґальови з Лося пропало на почті 50 корон, высланных му з його рідных сторін.

ТЕОФІЛЬ КУРИЛЛО

Дневник Лемка з Талергофу

(Лемківскій Річник 2004, з великоруского языка перевел Петро Трохановскій)

Страта пам'яті в пивніці

Остатню п'ятницю і суботу проходило в Криниці Бієнале лемківської/русиньської культури. Тото, што было в тых днях найважніше з того, што ся стало, не было на сцені культурного салу, де выступали нашы ансамблі і солісты, а за запертыма дверями пивніці пензіону, де были запрошены гості уквартельованы.

В рамках бієнале проходило в суботу і засідання Світової ради Русинів (СРР). Того контрроверзного на засіданню было веце, што мож бы спомянути. Но не буду робити плану кров. Най собі інтерны sprawy рада рішати міджі собов. Покля ся не з'їдять міджі собов, все є можливість комунікації і доброго кінця. Але єдну справу собі одпустити не можу. Бо СРР якбач барз плано служыть пам'ять. Кідь мають членове рады пам'ять добру, потім є то односно sprawy, котру рішыли, іщі гірше.

Такой в суботу по засіданню СРР по Криниці щебетали пташкы, же членове СРР, не вшыткы, крітіковали Северну Америку, як члена Світового конгресу Русинів, же не робить засідання СРР і не робить конгресы. І зато собі

одголосовали, знова не вшыткы, же Северна Америка має заплатити якусь «кавіцію», і підкреслюю, же в десятках тісячів доларів. Іншак ей якбач барз радо СРР вышмарить із конгресу. Я розумію, же СРР потребує даякы грошы, але покля хтось платить членське в стовках евр і Америка має платити десятки тіячів, тому єм зрозуміти не годе. І шаленство той думкы, має іщі іншы аспекти, о котрых бы мала СРР роздумовати іщі перед тым, як дашто таке выпустить із своїх рот.

Не знам, ці хтось із СРР роздумовав над тым, же покля ся робить конгрес в Европі, вшыткых нас, котры маеме на конгрес десь іти, то стоїть сто евр уж і з обідом по дразі. І забере нам то штири дні – два на драгу, два на конгрес. І то є вельо, бо покля ся не робить конгрес десь перед Істамбулом, та і менше треба на драгу. У делегатів, котры ідуть із Америки, є то мінімально тыждень вольна з їх работы і заплачіня драгы, што під тісяч евр якбач не піде. І кідь, та лем барз мало.

Но і то, же не роблять конгрес у Америці – думам, же бы з тым мали

« ??? »

Петро Медвідь
petro@lem.fm

найменший проблем. А мали бы го і де зробити. Лем мій вопрос є, був то і вопрос Джіма Кепчара-Камінського на конгресі в році 2013 (не дістав на нього одповідь), же кілька делегатів бы з Европы реално могло заплатити собі візы, драгу там і назад – і знова повторям, же бы то была сума мінімально коло тисяч евр, і не ішли бы тоты делегаты в четверь, і не были бы в неділю вночі дома. Най собі то вже каждый зодповідь сам, головно членове СРР. Мій тїп є, же бы то був найменший конгрес в історії односно кількості делегатів. Але добрі. Зохабме, же Америка не робить конгресы, не хоче їх робити, «лем собі ту ходять і мы ся старае, мы вшытко платиме».

Зато змінєме оптику і посмотьме ся, ці досправды Русины в Америці дашто довжны нам в Европі.

Вшыткы важны політичны sprawy почас і по Першій світовій войні Русины в Европі досягли лем дякуючі Русинам у Америці. Покля ся в Карпатах народны рады Русинів не знали доїднати де властно хотять належати в новій Европі, америцькы Русины рішыли, стрічали ся з Масаріком, порадили приєднати ся до Чехословакії ітд. Жатковіч ішов до Паріжа, де був підписаний Сент-Жерменьскый договор, Жатковіч пішов до функції губернатора – гей тот Жатковіч, котрый міг собі робити свої sprawy у Америці, і до «старого краю» лем післати родині шторік картку на Рождество і Великдень. Міг бы єм меновати далшы. Політична сила Русинів по Першій світовій войні была така, яка была, і дякуючі Русинам у Америці, котры

там свою політику робили вже давно перед тым. Іншак могли Русины в Европі в тім часі скінчити гірше. Про свою властну невалушность.

О тім, же покля сьме в Европі не існовали за часів комунізма, там Русины были і діяли, же сьме мали на што надвзяти, шкода бісіды. То же доднесь ходять і дуркають на двері Сенату в Споєных штатах Америки, воюють за нашы права на Україні, є так само якбач неінтересне. Тадь хто бы позерав у світі фінанцій на якийсь моралный кредит і моралный довг. Хто бы позерав на то, же кілька з нас, Русинів в Европі, функціонерів з наших організацій, пішло повзбудити на властны кошты нашы комуніты у Америці, кідь они ходять ту. Жебы і они там чули, же суть нашы, же сьме єдно, же сьме на них не забыли. Хто бы позерав на то, што сьме мы будьколи зробили про них. Суть нам довжны і конець. Треба платити.

Кідь же з моралным довгом якбач у членів СРР не походжу, перейдѣме на фінанції. Русины у Америці, одколи там нога того першого Русина вступила, все помагали тым Русинам, што зістали ту дома, і фінанчно. А нелем своїм родинам. Русскый дїм в Пряшові, ці памятник Духновіча у Пряшові, тото вшытко могло ся реалізувати і вдяка помочі Русинів у Америці, котры ся складали і посылали ту грошы. Міг бы єм ту раховати і раховати, што вшытко до Другой світової войны могло выникнути ту в Европі і дакуючі них.

Што є іщі гірше... Прийде мі барз чудне, же люди, котры сидять у СРР, із

котрых многы в русиньскім русі суть одпаду комуністичного режиму, забыли уж і на тото, же Русины з Америки фінанчно підпорили неєдну публікацію, котра ту в Европі по 1989-ім році вышла (наприклад на Словакії і публікацію перед переписом насеління у 2001-ім році, котра мала помочі, жебы люди голосили ся к Русинам), забыли, же спонзорували різны премії, школы, же помогли наприклад і русиньському музею в Пряшові сталов експозиційов під назвов За море, же зробили документ о Талергофі, котрый собі так радо теперь посмотриме, і міг бы єм продовжовати. Но і тото вшытко, чудуй ся світу, дашто коштує. Досправды.

Тоты грошы не впали Русинам у Америці з неба. Тоты пінязі так само хтось мусив заробити, мусили їх з дакады позганяти і могли їх дословно перепити на даякім своїм фестивалі, котрый бы собі зробили. Лем они не мають на першім місці фестивалы, як мы ту. Намісто того пінязі дали ту, до «старого краю», жебы служыли нам. Исто суть Русины у Америці довжны тісячі доларів СРР? Подуркайте собі, прошу вас, на чоло іщі раз. Може ся дашто порушати, жебы зачати роздумувати.

В пивніці є планый тиск воздуха. А є там і менше воздуха. Мало воздуха плано діє на мозог і на память. СРР треба все забезпечити ліпше місце на засіданя, бо може тото была причина таких нездравых пропозицій, же мозгы не фунговали добрі. Кідь прийдеме на то, же тото саме будуть членове СРР твердити і на засіданю, котре ся одбуде на першім штоку, де бы уж мали быти добры условії про мозог, потім є уж досправды плано. Потім ся треба назад вернути до пивніці і там помалы робити на себедештрукції конгресу. Бо з таких пропозицій нич інше выйти не може.

P.S.: Днесь вынятково, так як колега Богдан Гамбаль у своїх коментарях Раз, два, три, придам відео до статі і я. То поздоровління Блаженого священномученика Павла Петра Гойдіча на Рождество Русинам у Америці. Бісідую, як є радый, же їх може поздоровити, же як вельо і фінанчно помагають в церковных і народных справах Русинам дома. То лем так, про навернутя памяти... ●

Доміно

Богдан Ґамбаль

gambal@lem.fm

Третій зошит польського «Історичного Квартальника» за 1939 р. напечатаний был в 1946 р., а присвячений пам'яті вбитих і вмерлих вчас війни істориків, пов'язаних з польським науком. Серед многих споминів про погыбших дослідників нашол ся недалгий некролог, написаний Кристином Перадзком, значучом медієвістком, занимаючом ся і історієм Карпатской Руси. Їй допис был про іншого історика, філософа, правника і рабіна в єдній особі – Маєра Балабана. Спомяну, што вмерлий (або вбитий) в 1943 році в варшавськым ґетті юдаїстичний дослідник был подібно єдным з тих, котры хоц самы признаны під-людми, яких вчас війны ждала певна смерть, то для сохрانیя жытя других можливых жертв гітлеризму – Караїмів, визнаючих релігію одкликуючу ся до юдаїзму, был в силі написати наукову розправу, засвідчаючу про нежыдівське походжыня той невеликой етнічної групи. Як голосит легенда, тото, же Караїмы не зазнали груповой екстермінації, завдячают межде інчыма і професорови Балабанови.

Маєр Балабан был єдным з найвызначнійшых жыдівських вчених першой половини ХХ столітя. Писал епоховы історичны монографії, котры тыкали ся подій і громадского жытя свого народу на польських і рускых землях. На львівськым університеті скінчыл правничы, філософічны і історичны студії. Уж перший том історичной розправы про краківських Жыдів приніос му велику славу і пошану так в науковым середовиску, як і серед своїх родаків, особливо тих дотримуючих традиції і заповіді предків. Был істориком, котрий, цілю дотримувати основны принципи науковых досліджынь, не спер ся лем на архівах, згромаджених століттями в кагалах – жыдівських громадах, але схоснувал пребогаты церковны бібліотечны збірки римокаатолицького костела і монашых чынів, прим. львівських бернардинів. Занимало го головні минуле, а не сучасна кондиція своїх родаків. Лем же, коли в історичній монографії про краківських і львівських Жыдів по деталным описі старых подій приходил до одмалюваня сучасного стану соспільства та його релігійных і культурных особливости, так коротко квітувал – проявы соспільного, культурного і релігійного жыдівського жытя в Европі сут так буйны, шыроко розвинены і можливы до досліджання каждому, же неє потреби ся тым

занимати. При споминанню традиційного облечыня Жыдів писал, што не треба долго про нього писати, бо єст оно так повселюдне, присутне в штоденным жытю европейскых міст і сел, же безцільовым єст обертаня увагы чыгальника такыма збытками. На халаты, кітлі, талесы, цидиты, нагрудники-хошен, мужскы штраймлі і бабскы шайтлі мож позерати шак штодня і готово.

Скоро ся вказало, што професор історії Балабан был засмотреным в минуле неправильным оптимістом, невалушным придумати реалістичний сценарий на будуче. А тота найгірша з можливых чорна проекція скоро ся розограла на його очах і знищыла вшыток жыдівскій світ в тій часті Европы. По голокаусті слова професора стали ся неактуальныма, а днес лем послужат до напмніня прихыльників концепції світлого розвитку вшыткого, а особливо незагороженого быту русиньской/лемківской культуры, в тым чыслі тих ей проявів, котры реалізуваны сут з грантовом підпором, то єст векшыны. Короткозірніст то часто стрічана прикмета люди, котрым ся видит, што злі уж было, а людство же лем прогрес, світле будуче і фінансова госса. Все наконец ся вказує, же то лем мрії нескушених дівчаток, котры не зазнали ниякой біды, а жытя інчу долго ім рыхтує.

Пі з'їзд Науковых Комісій Досліджынь Східніх Земель, котрий проходил 30. і 31. жолтня/октобра 1938 р., присвячений был середучым і східнім Карпатам, в тым особливо дуже часу присвячено лемківськым темам. Возникла там і «лемківська група», сопоставлена з польскых дослідників під проводом професора Смоленського. Їй задача – занимати ся опрацуваньом ріжних просторів лемківской культуры, економічного жытя і природных проблематів, напр. геоморфології Карпат. Поконференційны видавничы пляны на 1939/1940 рік обнимали і друк двох розправ, тыкаючих ся Лемковины, котры одраз вошли до списку лектур, якими постійно страшат інчых такой все непольскы і нелемківскы дослідники, публицисты і пропаґандисты. Першом была языкознавча розправа Александра Бартошука п.н. «Лемкы забыты Полякы», де автор зосередил ся на доказуванню польского походжыня лемківських носителей назвиск з суфіксом –скій. З огляду на недостаточне їх чысло серед Лемків, до списку долучыл і інчы «польскозвучны» назвиска. Мало тото вшытко заручати, подля думок автора, на можливе приверніня з соспільной лемківской груповой пам'яті призабытого польского роду. Не думам, жебы мою бабу Міхневичку языкознавчы аргументы дослідника переконали змінити бодай лем облечыня – з бардиівського модротлячу прибрати ся в мягку волну з Бельска. На щєстя, тішпытня, што назвиско никотрого мого діда не мало, подля автора розправы, ниякого польского походжыня. Аж по роках дознал єм ся од інчого члена «лемківской групи» – професора Райнфуса, што єм носителем румуньского назвиска. Лем так, як і мої баба, і я прийнял тоту страшечну віст беземоційно.

Другій труд п.н. «На стежках Лемковины» (авторства др Кристины Перадзкой) приносило о много більше доказів пов'язань історії Лемковины з польськом історієм. Не могло быти інакше, шак ціла Лемковина належала до Корони хоц лем так долго, як і положены по полудньовій стороні Карпат – Липник, Сулин, Литманова, Якубяны і Камюнка. На щєстя для вшытких

Русинів, дослідничку не кусило доводити польскости жытелів згаданих рускых сел на Спишы з локсембуржской залогы.

Але розправа доктор Перадзкой приносить здокументуваны, детальны інформації головню про середвічне осадництво в карпатскых долинах, сперты о джерела епископскых «держав» – мушыньского і яслиского ключа, як тіж признання вагы для засеління і економічного розвитку Лемковины, принятого моделю колонізації на волошскым праві. Прикликувала она королівскы, церковны і магнатскы архівы, надаці і привілегії, а до того переціняла ролю і значыня польскых місточок для розвитку околничных русиньскых сел, але і – з чым барз соглашу – дала сильний притиск на повселюдны, безперерывны і конечны контакты Лемків зо вшыткыма цивілізаційныма, гандльовыма, релігійныма і освітовыма осередками, положеныма в сусіднім Мадярскым Королівстві. Аналізуєчы облечыня Лемків, пише просто о переможных словацкых впливах на ноно, а при згадуваню традиційного лемківського будівництва хыж, газдівок з добудуваном шамборньом, або сыпанців, видит множество «закарпатскых» взірців. Ачий достерігат і пристрішки з характеристичныма для спишскых міст круглыма «кошыгчыками» та дуже інчых інспірацій і навязань до загально-карапаторусиньского кругу. Авторка коротко квітує, што пригаданий выже рід культурных меджерусиньскых запожычын выступлює всяди. Люблят ся мі такы узагальніня.

Очевидно, і она старат ся находити найвеце культурных польскых влиянь, прикмет, остатків давного минулого, або новинок, котры пришли в сучасности як польскы колонії, курорты, копальні ропы, фольваркы, або гуты. Коли тых навязань до польскых взірців не находит, так з сатисфакційом приймає констатацію, што лемківскы творы культуры, архітектура і достоменніст ріжняют ся значучо од тых з дальшых східніх земель польской державы, приміром з Перемишльско-го, а «візантинізм» в них зредукований єст до мінімум.

3

Третій зошит «Історичного Квартальника» за 1939 р. не міг быти напечатаний до войны. Книжки Бартошука і Перадзкой встигли wydrukuvati, хоц скоро были они конфіскуваны і знищены окупантами. Нечисленны примірники ся сохранили, а роками до них навязували ріжны, в тым українізаційны ідеологі, одкликуючи ся до них як до доказів зла найбільшого. В їх понятю, Лемковина то земля нияк не Pereznachena до імпортування польонізаційных концепцій. Противно – согласно жадали они пошырювання чысто других імпортів з дале положеных східніх земель. Сохраняти нияку домашню достоменніст, культуру і язык не думали і незмінно доднес не думают.

Признати єднак треба, што авторы обох книжок, подібні як професор Балабан в припадку подій жыдівской спільноты, не выказали ся смыслом перевидування можливого найгіршого з можливых сценаріїв для Лемків і Лемковины. Подібні як нон, не могли ани думати, же описуваного нима світа і люди скоро не буде, а Лемковина, яку одмалювали, буде знищена на все.

Днес не час знуцати ся тезами голошеныма авторами – Балабаном, Перадзком і Бартошуком. Читати треба їх книжки як документ тамтых часів. Подібны одношыня мам і товды, коли чытам етнографічны

описы Лемковины, приготовлены українськыма дослідниками. Коли они зрідка тримають ся достовірних джерел, та дотримують науковых стандартів принятых в науковых досліджынях, то їх осуды, припущыня, безосновны понятя і представліня мож принимати з усмішком. Лем товды треба реагувати принципіально, коли поплітають, выдумують, фантазиують, обявляють, примушають вірити або визнавати ідеологію в місце науки, котра єст іщы більше негативна од найчорнійшой реальности, котрой ся Лемкы дожыли по 1947 р., коли сут зосереджены на блудных і сфальшуваных, але фурт присутных в їх «науці» заложынях. При арбітральным «вступным приниманю» ріжныма дослідниками, што лемківской достоменности, історії, автономічных інституцій і культуры, а на конец і русиньского языка нее і николи не было, то ліпше тоту псевдонауку выстрілити з їх облюбленой вежы в Космос, а саму вежу перевернути.

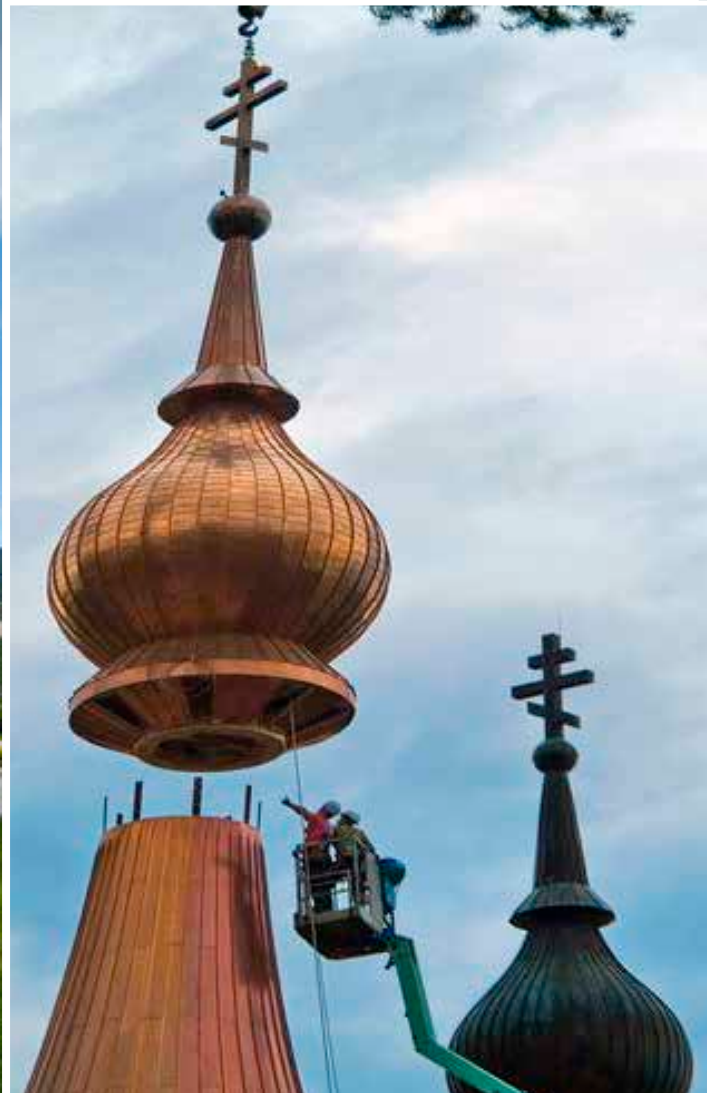
Александр Бартошук зобрав языкознавчий ономастичний материял на Лемковині, опрацував табелі, діаграмы і порівняня, а дале дедикувал свій труд Товариству Народных Шкіл з прошыньом о покровительство над Лемковином. Кристина Перадзка офірувала свою розправу скаутам, вандрівникам по лемківскых стежках. Мож вірити, што обоє дослідники перешли неедном лемківском стежком, жебы позбєрати знаня, котре пак передали чытальникам. Лем же, ци по 1947 р. не жалували, же нияк не о того ішло, коли постулювали про можливе повязаня Лемків з польском культуром? Днес, прецін, подібны досліджыня сут не до повторіня. Вшыткы тоты зручны, шыковны складанкы, ціле мастерске доміно польскых дослідників придумане вчас II з'їзду Науковых Комісій Досліджынь Східніх Земель, розтріскало ся і было сперевертане вітерницьом двох тоталітаризмів. •

Піднесіння бані
з крестом – церков
св. Володимира
в Крениці
1.06.2016, фото: Петро
Басальга

Тримайте в пам'яті, што єм вам опові́л і старайте ся в будучым схоснувати...

Свідцтво свящ. о. Александра Гелитовича з Косова

На яр 1915 р., виїзджаючи з Талергофу до вязниці в Відни, бл. п. отец Гавриіл Гнатишак з Крениці зобрал своїх найблизших приятелів і повіл так: «Лем Бог знат, ци пережыю тото, што мене жде, прото прошу вас выслухати терпеливо, што вам оповім.

Мене арештували і вывезли до вязниці окружного суду в Кракові. Як лем заперли ся за мною двері вязничной ізбы, явил ся перед мною молодий, незнаный мі мужчына і присмотрившы ся мі, звiдал:

– Вы о. Гнатишак з Крениці?

– Так, – одповідам – а чом звiдуєте?

– Барз мя чудує таке, же вы іщы жывы, бо на кiлькo сой припоминам, вас і многых другых наша «высока рада» засудила на смертну кару.

Повіл тото, обернул ся і не гварил нич бiльше.

Одтепер єм зрозумі́л – хто він такий, значыт «український» провокатор і гев мене переслiдує!

Час-до-часу він приходил гу мі і барз інтересувал ся, як то мене арештували, выслухували і.т.д. Сам ся носил так, як бы не был арештуваний. Вынимал з кышені рiжны запискы, штоси крислил, а своїм справуваньом так мене розсердил, што вкiнци єм ся го звiдал – хто він такий?

– Я – одпові́л – пишу ся А. Г-вич і єм адвокатскій конципiєнт з міста Т., долго ту не буду, выштыкого лем пару днiв, як раз даю в коменду заяву, жебы мя одраз освободили. Так, я попал медже вас через хыбу.

Но, прошол єден тыжден, другий, проплынул і місяц, а його не выпускают. Остал безсильным, задуманым. По цілых днях і ночах мiрял тихыма кроками помiщыня там і назад, часто ставал перед мною, на лиці малювала ся му сміліст, гейбы хотiл дашто повiсти, але заєдно ся обертал і надале молчал.

В тым часі дало ся чути, што російскы войска приближают ся до Кракова. Тота вiст барз го порушыла. Єдного разу вечером, пiдходить до мене і гварит:

– Отче, виджу, што «Москалі» возмут Галичыну, а нам «Українцям» тяжко буде вытримати. Прошу вас, коли щестливо вернеме ся, не памятайте нич планне, пробачте мі, і не представляйте мя пред «Москалями»

в чорным світлі, а я – зо своей стороны – коли бы доля захотіла, жебы надышли українскы власти, буду памятал про вас.

Гей, видите! – думам собі – почынат ся сповід каяючого грішника. Роблю ся милозвучным і звіду: Тепер точно повіджете, хто мене притварил іщы перед войном гу смертній казни?

Він кус подумал і одраз зачал оповідати так: Іщы в 1912 р. была скликана «наша рада» во Львові, вчас котрой засідаючи гварили о можливости теперішньої войны та рішыню сопоставити список вшыткых «Москвофілів», жебы в добрым часі вшыткых їх арештувати і повывішати. Поручено тото мі. Як торговий агент ізди́л єм по цілій Галичині, з єдного міста до другого, зо села в село, і звідувал наших люди про вшыткых небезпечных «Москвофілів» і лем єм їх записувал. Такій список

в вельох примірниках предложыл єм «нашій раді». Она зверифікувала і зазначыла тых найбільше горозных, призначаючи їх тым самым на смерт. Єден з примірників послал єм до военных власти, а другій – в святий Юр – Днес виджу, што Бог осудил інакше: не вшыткых вас повісили, а «Москаль» занял «українську» част Галичины.

Так, так! – раджу – «не так ся поскладало, як ся плянувало», што буде з вашом Україном?

Отче, тым меньше од вшыткого ся трапиме. Під Україну єст уж засіяне. Ховали сме нашу молодіж в українським духу, а нашы бабы проникнуты любовю до України. Все мы хоснували того, што служыло нашым цілям і, коли Росия нами заволодіє, будеме ліпшыма «Москалями!», як вы. Постараєм ся вхопити в свої руки вшыткы общества, вшыткы агенды, перейдеме

на православя скорше як вы, або вымішаме ся з вами, особливо серед вашого духовенства єст немало противників православя. Представиме вас як недостовірных і пожертвуєме нашы жены, котры поймут свою задачу і одкрыт нам пут серед высокых чыновників і обвішат і ім ідею України так сильно, што в благоприязным і добрым часі они самы нам Україну сотворят.

Мате його виявляня. Пару днів по тым, коли російскы войска підышли під Краків, вшыткых нас погнали на желізнодорожну стацию і гев розстал єм ся з тюремным знаємим, каяючым ся грішником.

Єден Бог лем знат, ци верну ся до мойой дорогою руской Галичины, так, прошу вас, добрі тримайте в своїй памяти тото, што єм вам тепер оповіл і постарайте ся в будучым схоснувати.

Потім вы́хал до Відня, отец Гнатишак вмер в тамтишній тюрмі.

Свящ. о. Гавриил Гнатышак з Криниці

Чул тото його оповіданя єден з наших священників, старий ветеран-патріота, припомянутий выже, записал сой і передал так докладні та в такій подобі, в якій тепер ту была мною приведена.

(Талергофскій Альманах, ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА австрийскых окрутности, звірств і насильства над карпато-руським народом в період Всемирной Войны 1914–1917 р., Львів, 1932 ізданіє «Талергофскаго Комітета»)

Події в найблизшій тижні:

1

07.06.2016

→ «Златий ключик» в ТАД
Театр Александра Духновича,
Пряшів, 10.00 год.

2

07.06.2016

↓ «Короткій зарис вшитого» – спектакль Тео Думского
Фестиваль UNITHEA #19, Франкфурт над Одром

3

08.06.2016

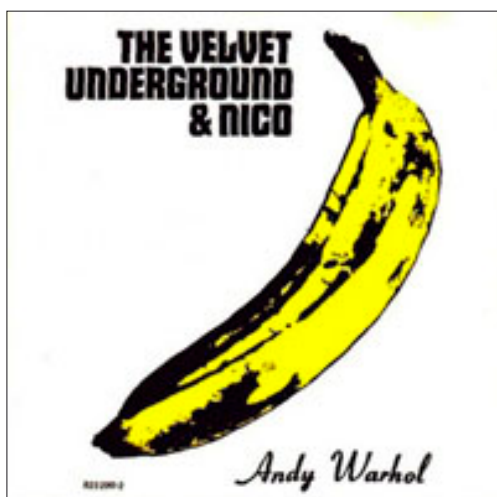
→ «Ковалі» в ТАД
Театр Александра
Духновича,
Пряшів, 19.00 год.

4

08.06.2016

← Вистава «Едні Варголь. 33 1/3» - вернісаж
Містецька Галерія Штуки, Ченстохова,
18.00 год.

Проектування окладинок платен, що є предметом вистави, то єдна з меньше знаних обшыри творчости Варголя, яку зачал іщы в 40. роках. По роках, коли тиражы платен были вельомілійонови, проектування окладинок ідеальні вписувало ся в артистичний маніфест Варголя – зробліня штуки з масово продукуваних річы штоденного хоснування.

5

11.06.2016

Потупайка в Кракові #2
Студентські Клуб «Арка», Краків,
20.00 год.

Краківські студенти організують танцювальну забаву. То уж друга того рода стріча. Перша проходила в лони і зышло ся на ній близько 100 осіб. І тым разом для студентів заграє ансамбль Бурян.

12.06.2016

«Короткій зарис вшитого»
- спектакль Тео Думского
Кіно «Прага», Варшава,
19.00 год.

8

6

11.06.2016

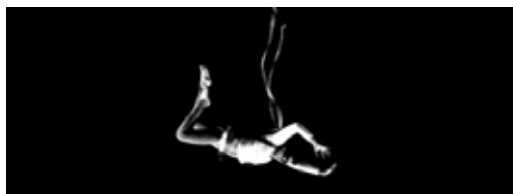
«Спросины», «Медвідь» –
выїздны спектаклі ТАД
Дім Культуры, Гунківці,
17.00 год.

7

12.06.2016

10. едиция фестивалю «Музыка заклета
в дереві» – одкрытя
Концерт GROHMAN ORCHESTRA
Скансен в Выгелзлові, 17.00 год.

Скоропис

Демко Трохановскій
demko@lem.fm

Продолжаємо выголошений в посліднім номері тыжденника ЛЕМ.фм+ місяц любви і добрых вісти, котрым являт ся червец/юній 2016 рока. Сут уж першы ефекты, о котрых іщы не будеме писати, але така ідея сподобала ся шыроким кругам люди, зато уж думаємо над названьом другой половины 2016 р. першым во світі пілрочом добрых новин. Так успішну акцію будеме хотіти продолжати в нескінченіст, хоц тото залежыт од настроїв наших чытачів (і тых прихильных, і тых других). Окрем того, приближат ся ЕВРО 2016, котре неодогла ся зачне на французских стадіонах, што – на взір античных олімпійских змагань – мусит быти причыном павзы во вшытких войнах і закопаня военной сокыры (англ. to bury the hatchet/tomahawk), незалежні од того, в чый голові бы мала она быти закопана.

То добрі, же – як подають українскы медіи – закарпатска област вкінци позбыла ся улиц, котрых покровителями были комуністичны герої. Понад двостом улицям, паром пляцам і інчым місцям придано вкінци новых героїв, а герої на Україні, як знаємо, славлены сут понад вшытко, ачий і в штоденных поздоровлінях, вырываючы з публичного простору і поменьшаючы значыня традицийного «Слава на віки». Цивілізаційну дорогу і поступ східноєвропейской державы, котра ся намагат зарахувати єй мінімум до центральной Европы, видно і в тым, же сігат не лем по домашніх героїв, але тіж по інчы іконы культуры – знаных в цілым світі артистів. Жебы пояснити причину деяких радикальных змін, треба ім тіж придати домашніст. Я чытаємо на портали zaholovok.com.ua, котрий цитує начальника департаменту масовых комунікацій і звязків з громадскістю закарпатской облдержадміністрації, Ярославом Галасом – «родиче Варголя мають коріня зо словацко-українського русиньского села», зато і в селі Минай дали короля поп-арту на покровителя пляцу. По правильній кодифікації ідеологічного профілю Миковой на Пряшівській Руси, одкале до Америки пришли Андрийковы мама і няньо, не тяжко дійти до констатації, же Енді мал бы мати, як бесідує пан з облдержадміністрації, «українсько-русиньське походжыня». Хоц в посліднім цитуваным речыню поминул словацкій аспект sprawy, і так мушу підкрислити, же мудрого часом вартат послухати.

То добрі, же на Пряшівській Руси, в русиньско-українськом селі Камюнка прошол русиньско-українскій фестіваль, на котрым присутных было вельо Русинів-Українців, а на сцені представляна была русиньско-українська культура. Хоц орґанізаторы доцяп забыли, же Камюнку повинно ся радше звати так, як правильно называт начальник департаменту масовых комунікацій і звязків з громадскістю закарпатской облдержадміністрації, словацко-українськом селом, то і так в минулий вікенд в Камюнці на перший плян вышло тото, што найважнійше: русиньско-українська згода і єдніст в рамках місяця любви, о што сме однедавна зачали просити. Танцуйме, гуляйме і тішме ся, же посеред головных орґанізаторів находит ся актуальний шеф Русиньской Оброды на Словації, а при тым бывший член Світової Рады Русинів. Цікаве, на яку мельодию одспівал він гимн на слова Духновича – «Вручаніє». Придаючы іщы єдно слово до фразы, мусіла бы мати вид «Я Русин-Українець был єсм і буду, я родил ся Русином-Українцьом...». Вымітуючы слово «Русин» буде легше, бо в выспіваній фразі останут лем два склады за вельо, а для народного музыканта-акордеоністы то не буде проблем заспівати alla breve.

О, як то добрі, же настал місяц любви, бо, окрем ЕВРО 2016, находит ся він з початком вельох фестівалів, переглядів і пікніків. На єден такіи просиме уж днес – 18. червця/юнія т.р. прийдемо до Руской Бурсы, жебы посмакувати даяку кобаску і перепити пивом, чым будеме припоминати 25-літя реактивациі Стіваришыня Руска Бурса і 5-літя радия ЛЕМ.фм. Певно обышли бы сме ся і без такой целебрації, а напевно без пива, але о чым мала бы писати устьяньска (чыт. усьцяньска) ґамбонжикова блогерка і е-майльова спамерка, інспірувана експертками од вшыткого, як не о дефравдації публичных грошів і експертских вытоків на тему планного влияня алькоголю на людскій орґанізм.

ЛЕМ.fm

радийо руской бурсы
RADIO RUSKIEJ BURSYY

ЛЕМ.fm+

ЛЕМ.fm TV

ЛЕМ.фм+

ПАНРУСИНЬСЬКИЙ ТИЖДЕННИК

«Медияльна ґрупа ЛЕМ.фм»